

UIT DE SCHRIFT

Oud en Jong.

En niemand, die ouden (wijn) drinkt, begeert terstond nieuwen; want hij zegt: de oude is beter. Lucas 5:39.

„Humor“ heeft een exegeet (Zahn) in dit woord van Christus meenen te beluisteren. Het vers spreekt hem nog sterker daarvan, nu hij het anders vertaalt: niemand, die ouden wijn drinkt, wil graag nieuwen: want hij zegt: de oude is goed. Humor of niet, — in ieder geval is er in dit woord gericht.

Gericht over „jongen“ en „ouden“.
En alleen door denzelfden Christus, die hen hier te zamen beschaamt, kunnen zij dan ook, juist daardoor, elkaar blijven vasthouden.

Want tot de „jongeren“ zegt Christus, dat het een ALGEMEEN menselijke trek is, dat, wie aan ouden wijn gewend is, den nieuwen niet zoo maar dadelijk begeert. Daar moet, als er van werkelijk nieuwe dingen sprake is, en van een heusch verwerken daarvan (immers: drinken) iets in een mensch gebeuren. Wie dat niet verstaat, wie daarom licht, wie er niet mee rekenen wil, en maar over die menschen heenloopen wil, welke zich bij voorkeur aan hun „ouden wijn“ houden, die handelt dwaas: hij kent het menselijke leven niet. Niemand, die ouden wijn drinkt, mag zóómaar nieuwen.

Maar tot de „ouderen“ komt de Christus ook met Zijn woord; het sluit met nadruk een rede af, en is alleen bij Lucas opgeteekend. Die ouderen hooren hier, dat de neiging, om bij den „ouden wijn“ te blijven, algemeen-MENSCHELIJK is. Ze moeten wel bedenken, dat Christus hier een gelijkis spreekt (vs. 36); dat Hij dus als Middelaar heenwijst naar hoogere goederen. Zij mogen hun conservatie-wil niet tot conservatisme laten ontaarden, door den algemeen-menschelijken trek van voorliefde voor den goeden-ouden-wijn zóómaar over te dragen op de nieuwe leer, de nieuwe prediking, het nieuwe gebod, dat eerst door den Dooper, thans ook door Christus zelf, is gepredikt. Want een feit is het, dat de Christus brengt, wat voor de leerlingen der farizeërs en schriftgeleerden nieuw is. Wie de schriften kent, weet, dat dat nieuwe eigenlijk het oude is. Maar ze moeten er dadelijk aan toevoegen, dat het het-oude-in-ervulling is. En in zoverre is het toch ook voor hen weer iets nieuws.

Wat dus voor wijn geldt, dat geldt wel — in zoverre het punt van vergelijking is — tevens voor de waarheid (men denke daaraan, als men de woorden leest van vs. 37, 38, en ook 39), doch het put de waarheidsvraag niet uit. Al is het algemeen-menschelijk, dat men liefst bij den ouden wijn blijft, en al verklaart dit dus, en wetligt het tevens den natuurlijken „schroom“, dien elk evenwichtig mensch bij zich voelt, als hij tegenover iets „nieuws“ zich geplaatst ziet, toch is het ook maar algemeen-menschelijk; men mag aan den natuurlijken „schroom“ geen autoriteit toekennen. Want indien het Christus is, die met nieuwen wijn als de Kroon van al Gods wetlige profeten-schenkers tot ons komt, en beveelt, hem te drinken, dan behoort de conservatieve, hetgeen hem hier geboden wordt, te drinken. Men doet met wijn-smaak-wetten geen waarheids-aanvaardings-geboden af in 't koninkrijk der hemelen.

Ware dit Messiaansche woord meer door „de kerk“ geëerbiedigd, er zouden minder kerkelijke scheuren gemaakt zijn en door verleiders goedgepraat.

Het zou ook heden minder gebeuren in de kerkelijke pers.

K. S.

KERKELIJK LEVEN

Het afscheid van Professor Honig.

Verleden week heeft Kampen een bijzonder mooien dag gehad. Het staat ons volkomen vrij, dit te beweren. In het algemeen gesproken, kan het 'n tikje dwaas lijken, als iemand constateert, dat de dag, waarop hij zelf een deel van het werkprogramma voor zijn rekening heeft moeten nemen, goed is geweest. Men kan daaruit zekere naieve zelfgenoegzaamheid beluisteren, — in veel gevallen.

Maar niet in dit geval.

Want als ik van een „mooien dag“ spreek, dan heb ik niet het oog op de gehouden redevoeringen. Ieder weet, dat het mooie van den dag daarin niet zou liggen. Wie kwamen, hebben van te voren geweten, dat, gelijk bij elke officiële academische rede, de vaktermen zouden verondersteld worden, en dat een „gemeinverstandliche“ rede zou beantwoord zijn, met de vraag: wat doet u hier eigenlijk?

En nu zie ik hierin het mooie van dien dag: dat er zoo velen geweest zijn, die hun warme belangstelling in Kampen hebben getoond, en daardoor bewezen hebben, dat de ruime groote Aula (hoezeer die voor dergelijke academische redevoeringen toch eigenlijk beter geschikt is), dezen keer terecht werd ongebruikt gelaten, om in de nog ruimere Burgwalkerk de historie van een rijk verleden te doen herleven in den dag van dit heden. Dat gereformeerde volk, die gereformeerde kerken, welke samen op 17 Jan. j.l. om den Kamper kring zijn heen gaan staan, DIE hebben door deze betooning van liefde en gemeenschap den dag mooi gemaakt. En voor dit, ook uit „cultureel“ oogpunt voor „wijzen en verstandigen“ verborgen levensgeheim blijft de Kamper kring zoo uiterst dankbaar. Hij zou daar niet buiten kunnen. Hij teert daarop, en dat is zijn blijdschap en kroon.

Mij persoonlijk deed het zeer goed, mijn beide collega's redacteurs te zien. Voor hun vriendelijke woorden zeg ik ten eerste dank. En voorts moge ik, op dezen dag terugziende, allen danken voor de treffende blijken van belangstelling, die ik van verschillende zijden ontving. Kon ik allen persoonlijk danken, ik zou ons blad voor dit persoonlijk woord niet bezigen. Nu het onmogelijk is, aan particuliere beantwoording te beginnen, in de hoop, ook te voleindigen, moge ik langs dezen weg dit korte, maar oprechte woord van erkentelijkheid spreken.

...

Een mooie dag. —

Ja, nu word ik toch nog weer persoonlijk: ik noem den 17en Januari mooi door het afscheid van Prof. Dr. A. G. Honig.

Neen — afscheid nemen schijnt niet een oorzaak van vreugde te zijn.

Maar men kan zich ook bedienen van bijbelsche begrippen: b.v. voleindigd worden.

Dat laatste is altijd mooi en is ook altijd een oorzaak van vreugde.

Ik ben er zeker van, dat ieder, die Prof. Honig kent, en getuige was van het afscheid, dat van deze eerbied-vekkende figuur genomen is, in stilte bij zichzelf gedacht heeft zoo iets als: „mijn afscheid zij, gelijk het zijne“.

Prof. Hoekstra heeft eens, enkele jaren geleden, op volkomen juiste wijze de betekenis van Prof. Honig geschetst (tijdens diens ambtsjubileum); en verleden week hoorde ik het in intiem kring nog breder, en met dezelfde juistheid doen. Hij wees op het verbindende in Prof. Honigs optreden.

Ieder weet, dat tijdens Prof. Honigs optreden er maar een heel klein beetje noodig was, om accenten te leggen, en nuances te doen uitkomen, en theologische onderscheidingen toe te spitsen op zoodanige wijze, dat in de Gereformeerde Kerken, zoolang geen breuk, dan toch een verwijdering zou zijn ontstaan tusschen twee groote groepen: een verwijdering, die voor God niet zou te verantwoorden zijn geweest, en die het aantal kerkelijke zonden, waaraan orthodox-Nederland zoo schrikkelijk lang zich een kwaden roes van dommen hoogmoed drinkt, met een zeer erge, en in het oog loopende zou vermeerderd hebben.

Maar Prof. Honig heeft door zijn optreden dat voorkomen.

Door zijn persoon?

Ja zeker, óók door zijn persoon.

Maar niet minder door zijn werk. Door zijn bewust ingenomen wetenschappelijke positie. Door zijn levensarbeid, dien hij klaar en scherp heeft afgegrensd, en dien hij met groote trouw en met volle bewaring en van zijn persoonlijke waardigheid en van zijn gereformeerde overtuiging heeft verricht in zijn mooie professorale loopbaan.

Indien Prof. Honig alleen maar zijn persoonlijke en ieder-bekende vriendelijkheid (zoo iets van zijn „ziel“) had gemaakt tot inzet van een irenische actie, hij zou niet de warme liefde, niet den oprechten eerbied hebben ontvangen, óók van Prof. Lindeboom. Want hoezeer deze zelf evenzeer een irenische „ziel“ had, en niet minder op den vrede gesteld was, Lindeboom zou toch niet gezweven hebben, indien Honig kwesties van wetenschap en theologie en belijdenis had willen afdoen met den inzet van een gracieuze ziels-gesteldheid. Maar het aan den Kamper kring bekende feit, dat de professoren Lindeboom en Honig altijd het uitnemend samen hebben kunnen vinden, en elkaar ook naar buiten steeds hebben geëerd (teneinde ook daardoor misverstand weg te nemen), het bewijst wel ten overvloede, dat Prof. Honig zijn vredeswerk heeft kunnen baseeren op goed-gereformeerden grondslag. We „bewijzen“ dat vandaag door een beroep op Lindeboom.

Wij zijn er zeker van, dat men later ten aanzien van Lindeboom hetzelfde zal kunnen en willen „bewijzen“ met een beroep op Honig.

Daarom is het levenswerk van Prof. Honig voor de Gereformeerde Kerken van groote en duurzame betekenis geweest. In zijn benoeming ziet thans ieder, die op het verleden terugziet, Gods hand.

En mij dunkt, dat in deze historische week daarom ook in deze rubriek opzettelijk mag herinnerd worden aan een langen, vruchtbaren levens-

arbeid, die voor de Gereformeerde Kerken, en daardoor ook voor heel het kerkelijk leven in Nederland betekenis heeft gehad.

Zeker, in dit korte woord spreekt zich — waarom dit te verheelen? — óók de dankbare leerling, ook de door zóó groote ambtstrouw en geestes-adel verlegen-schuchter gehouden opvolger uit.

Maar het is toch óók de redacteur van deze rubriek, die met volle aandacht voor datgene, wat hij met deze rubriek altijd zakelijk bedoeld heeft, juist daarom aan Prof. Honig hier een woord moest wijden.

K. S.

Geen bliksemaflanders!

De lezers kennen de historie. De Chr. Geref. Ds K. G. van Smeden had beweerd, dat het voor de toekomstige deputaten zijner kerk lastig zou zijn, om met de Gereformeerde Kerken over een eeniging te onderhandelen. Want volgden zij het advies van de Amsterdamsche kerkbode, dan zouden zij niet over 1892 mogen spreken; en namen zij mijn woorden ter harte, dan zouden zij het niet over 1905 mogen doen.

Om Ds v. S. uit deze lastige positie te redden, wees ik hem er op, dat hij verkeerd gelezen had. Want in de aangehaalde uitspraak uit de Amsterd. kerkbode stond met niet één letter, dat over 1892 moest gezweven; en omgekeerd heb ik beweerd, dat er onzerzijds waarschijnlijk wel geen bezwaar zou zijn om over 1905 te handelen; al voegde ik er bij, dat daarmee dan een andere kwestie zou opgenomen worden dan in 1892 hoofdzak was geweest.

Hierop komt Ds v. S. in zijn kerkbode van 19 Jan. j.l. terug. De quintessence van zijn betoog is, dat „thans, nu toch eenmaal de ineensmelting en het apart leven der Chr. Gereformeerden reeds langer dan derlig jaren een feit is en de mogelijkheid tot samenwoning wordt onder de oogen gezien, de leerstellige bezwaren actueel zijn.“

Het is duidelijk, dat Ds v. S. met dit laatste artikel weer een ander vraagstuk aan de orde stelt dan in zijn eerste. Indien hij zichzelf gelijk was gebleven, had hij één van tweeën moeten doen. Hij had óf eerlijk moeten erkennen, dat de lastige positie voor de toekomstige verenigings-deputaten niet bestaat, omdat noch de Amsterd. kerkbode, noch ik geschreven hebben wat hij ons liet zeggen. Of hij had nader moeten aantoonen, hoe hij in onze woorden lezen kon, wat hij er van heeft gemaakt. Maar nu plaatst hij een bliksemaflander en begint te zeggen: ja maar, nu de besluiten van 1905 er eenmaal liggen, moet er ook over gehandeld; en leidt hij hiermee de aandacht van de oorspronkelijke kwestie af. Al blijf ik van oordeel, dat met de besluiten van 1905 een andere zaak wordt opgenomen dan in 1892 hoofdzak was; en al erkent Ds v. S. zelf, dat in 1892 op de kerkrechtelijke bezwaren meer de klemtoneel is gevallen — hiermee heb ik toch nog niet gezegd, dat er niet over 1905, en de Amsterd. kerkbode nog niet, dat er niet over 1892 mag gesproken. En dit was juist de vermeende moeilijkheid, waarom door Ds v. S. samenspreking onmogelijk werd geacht.

Een tweede bliksemaflander plaatst Ds v. S. aan 't slot van zijn stukje. Door mij onedele motieven toe te dichten, toen ik hem wees op zijn vlucht uit het concrete, leidt hij de aandacht af van dit andere feit, dat hij niet herroept de zonde, waardoor hij in 't publiek zoowel uit de woorden van Amsterd. kerkbode als uit de mijne een andere moraal getrokken heeft dan er duidelijk in lag.

Een derde bliksemaflander zet Ds v. S., door te doen alsof ons blad de schuldige is, dat de vereniging nog niet verder gevorderd is. „Als nu „De Reformatie“ de Chr. Gereformeerden met hun bekende bezwaren eens bij de hand nam om met hen de paden van Schrift en Belijdenis te bewandelen, zou dit blad zijn naam eere aandoen en kwam er hope op een oprechte vereniging. Maar dit gebeurt niet.“ Hierbij leidt Ds v. S. de aandacht af van dit dubbele feit: a) dat „De Reformatie“ al verscheiden jaren bezig is om haast iedere week de geschilpunten tusschen de Chr. Gereformeerden en ons zoo zuiver mogelijk te stellen; en b) dat in deze zelfde beschuldigde Reformatie reeds in 1929 een artikelenreeks over de Gereformeerde verbondsbeschouwing is verschenen, welke, voor zoover mij althans bekend, nog nooit door iemand van Chr. Geref. zijde is aangevallen, laat staan weerlegd.

E. D. KRAAN.

„Bijbel en Dogmatiek“¹⁾.

Onder dit typeerend opschrift bestrijdt Prof. Obbink in No. 10 van het „Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur“ mijn kritiek op Russells uitspraak, dat hij niet gelóóft, dat Christus' verzoening den toorn van een vergramd God stilde (appeased the wrath of an angry God): „Er was geen toorn, die gestild moest worden. God haat de zonde, maar niet de zondaren... God heeft heiligen en zondaren gelijkelijk lief“.

Russell is beter vertrouwd met den doorlopenden zin van het Evangelie, dan ondergeleekende, wiens eigen voorstelling „volstrekt kettersch-immers heidensch“ is.

¹⁾ Ds v. Dijk zond mij dit artikel; ik geef er, lettende op de betekenis der kwestie, gaarne hier mijn plaats voor vrij.

Prof. C. voornamelijk zien, dat of de me-zelfs sub-Gods lief-mogelijk ooit kun-daren?

Ten sl-stelling v-wat meer-even lief-als een o-den van

Nu za-de kerk-werkwo-ment is.

Reeds-Bavincks-zoening g

Dat Ge-het subje-van een

Ik moge-geen goed-te pulten,

bij den d-2 Cor. 5

tallass-dikos, c-op hetgee-op hetgee

den Mens-Blijbba-

denboek c-dan niet

zegt: Dat-komai-treedt da-

gende o-in Hebr.

waren, o-ook de c-het ant-

zijn, toorn

Ik wil-der beide-mij vergu-te wijzen

Trenc-katallag-

conciliat-aside his-

ved us-h-tallass-

gratiam r-is ten ee-

met zich-toorn t-

gunst ont-tallass-

Hem in g-voren ge-

En Be-aan: Ka-

Gods ver-2 Cor. 3-

2 Cor. 5: Maar d-

werk der-zelfde als-

Wat ik-ook op-

heb, is-tourn s-

of tegen-ten, maar-

de rechte-(waarvan-GENOM-

an ang-Ik ver-

aangehaa-en dat n-

die tekst-den Zoon-

zien: De-Staat c-

zonde-Zelfs G-

reformee-zelf auto-Chr. Gel-

schuwd:

de Kerken, en
gelijk leven in

t zich — waar-
ikbare leerling,
aw en geestes-
opvolger uit
teur van deze
voor datgene,
akelijk bedoeld
tonig hier een

K. S.

De Chr. Geref.
1, dat het voor
kerk lastig zou
rken over ver-
volgden zij het
bode, dan zou-
ken; en namen
den zij het niet

kerkbode van
van zijn betoog
e ineensmelting
meerden reeds
en de mogelijk-
r de oogen ge-
actueel zijn.
d dit laatste ar-
in de orde stelt
zich gelijk was
toeten doen. Hij
dat de laatste
eenigings-depu-
Amsterd. kerk-
wat hij ons liet
aantoonen, hoe
wat hij er van
ij een bliksem-
maar, nu de be-
n, moet er ook
te de aandacht
Al blijf ik van
1895 een andere
1892 hoofdzak-
it in 1892 op de
le klemtoon is
nog niet gezegd,
sterd. kerkbode
g gesproken. En
ijkheid, waarom
umogelijk werd

ist Ds v. S. aan
nedele motieven
op zijn vlucht
lacht af van dit
de zonde, waar-
le woorden van
ijne een andere
uidelijkl in lag.
s v. S., door te
is, dat de ver-
erd is. „Als nu
teerden met hun
id nam om mel-
denis te bewan-
ere aandoen en
reeniging. Maar
s v. S. de aan-
dat „De Refor-
ig is om haast
sschen de Chr.
ver mogelijk te
eschuldigde Re-
enreeds over de
ing is versche-
ns bekend, nog
ef. zijde is aan-

E. D. KRAAN.

bestrijdt Prof.
meen Weekblad
mijn kritiek op
looft, dat Chris-
a vergramd God
angry God): „Er
st worden. God
ondaren... God
elijk lief”
net den doorlo-
dan ondergelee-
streckt kettelsch.

geef er, lettende op
ijn plaats voor vri-

Prof. Obbink toont dit aan door van de twee
voornaamste woorden voor verzoening te laten
zien, dat niet God het object, maar of de zonde
of de mensch voorwerp der verzoening is. God is
zelfs subject van de katalagè. Het is dus
Gods liefde (niet Gods toorn) die de verzoening
mogelijk maakte. „Hoe zou dan de verzoening
oort kunnen beteekenen: Gods toorn doen be-
daren?”

Ten slotte handhaaft Prof. Obbink de gelijk-
stelling van heilige en zondaar; brengt er alleen
wat meer tekening in: „God heeft alle menschen
even lief: Hij heeft een gevangenisboef even lief
als een orthodoxe ouderling: hij wil ze beide red-
den van het verderf”. —

Nu zal Prof. Obbink zelf wel niet meenen, dat
de korte weergave van de beteekenis der beide
werkwoorden voor verzoenen een afdoend argu-
ment is.

Reeds Prof. Schilder heeft door citaten uit
Bavincks Dogmatiek op de tweezijdigheid der ver-
zoening gewezen.

Dat God zelf in Christus van de verzoening
het subject is, beteekent daarom nog niet, dat er
van een stillen van toorn geen sprake kan zijn.
Ik moge om uit geen Dogmatiek, die nu eenmaal
geen goed bij Prof. Obbink schijnt te kunnen doen,
te putten, naar Cremer—Kögel verwijzen, die
hij den door Prof. Obbink aangehaalden tekst uit
2 Cor. 5 vs 18, 19 hij zijn bespreking van ka-
tallassoo opmerkt, dat God daar als de anti-
dikos, de tegenpartijder, gedacht wordt: „Niet
op hetgeen de menschen tegen God hebben, maar
op hetgeen God op de menschen tegen heeft (wider
den Menschen hat) komt het aan”.

Blijkbaar heeft Prof. Obbink dit bekende wor-
denboek ook geraadpleegd, maar waarom heeft hij
dan niet meer nadruk laten vallen op wat bl. 132
zegt: Dat de eenheid van beide woorden bilas-
komai en katallassoo daarin voor den dag
treedt dat God bij beide het verder af lig-
gende object is; men lette op de uitdrukking
in Hebr. 2:17: de dingen die bij God te doen
waren, om de zonden des volks te verzoenen (c.f.
ook de citaten uit Bavinck). Maar beteekent dan
het antidikos, het wederpartijder tegen ons
zijn, toorn of niet?

Ik wil niet te uitgebreid zijn in de bespreking
der beide aangevoerde begrippen. Alleen zij het
mij vergund, nog op twee gezaghebbende exegeten
te wijzen.

Trench in Synonyms bl. 275: De christelijke
katalagè heeft twee zijden: „It is first a re-
conciliation „qua Deus nos sibi reconciliavit”, laid
aside his holy anger against our sins and recei-
ved us in favour, so 2 Cor. 5:18 (1) where ka-
tallassethai is a pure passive, „ab eo in
gratiam recipi apud quem IN ODIO fueras.” (Het
is ten eerste een verzoening waardoor God ons
met zichzelf verzoend heeft, zijn heiligen
toorn tegen onze zonde weggedaan en ons in
gunst ontvangen heeft, zoo 2 Cor. 5:18, waar ka-
tallassethai een zuiver passivum is, n.l. door
Hem in genade aangenomen worden bij Wien ge te
voren gehaat waart.)

En Bengel (Gnomon) teekent op Rom. 3:24
aan: Katalagè is tweezijdig en neemt weg
Gods verontwaardiging (indignationem) jegens ons,
(2 Cor. 5:19) en onze vervreemding van Hem.
(2 Cor. 5:20).

Maar dit al of niet object zijn van God in het
werk der verzoening is trouwens nog niet eens het-
zelfde als het dilemma een al of niet toornig God.

Wat ik op de uitdrukking van Russell en nu
ook op de verdediging van Prof. Obbink tegen
heb, is dit, dat in de geheele Schrift van Gods
toorn sprake is; en of dit nu tegen de zonde
of tegen den mensch is willen we even laten rus-
ten, maar die toorn is reëel, en die moet om in
de rechte verhouding tot God te kunnen komen
(waarvan ook Prof. Obbink spreekt) worden WEG-
GENOMEN. Daar is wel degelijk een wrath of
an angry God to be appeased.

Ik verwonder me zeer, dat wel altijd Joh. 3:16
aangehaald wordt, ook weer door het Weekblad,
en dat men doet alsof Joh. 3:36 niet bestaat: Is
die tekst voor tweeclei uitlegging vatbaar? Wie
den Zoon ongehoorzaam is, die zal het leven niet
zien: De TOORN Gods BLIJFT op hem!

Staat daar dat alleen Gods toorn rust op de
zonde. Neen, op den zondaar!

Zelfs Gustav Aulén, dien niemand voor „ge-
reformeed” zal verslijten, en voor het Weekblad
zelf autoriteit is, heeft op bl. 138 van „Ons Algem.
Chr. Geloof” voor die onderscheiding gewaar-
schuwd:

„Wanneer men zoo nu en dan hoort, dat God
vijandig staat tegenover en toornig over de zonde,
doch dat Hij den zondaar liefheeft, kan men
ongetwijfeld het motief, dat achter deze onder-
scheiding ligt, aanvaarden, voorzover men klaar-
blijklijk er mee bedoelt te verdedigen, dat de
Goddelijke liefde zich ook openbaart in den
toorn. Maar niettemin moet men toch zeggen,
dat deze onderscheiding van twijfelachtige waarde
is. Zij veronderstelt n.l. dat men de zonde op
zulk een wijze zou kunnen scheiden van den
zondaar, dat in werkelijkheid het karakter van
de zonde als een wilsbedrijf verduisterd wordt.”

Zelfs als we toegeven zouden, dat nooit in de
Schrift God zelf of Zijn toorn in meer verwijderden
zin object der verzoening was, dan zou daar-
mee niet gezegd zijn, dat die verzoening, hetzij als
bedekking, hetzij als reconciliatie niet tot gevolg
had, dat Gods toorn wordt gestild (appeased).

Daar staat de Schrift nu juist vol van: De gram-
schap wordt afgekeerd, gewend, gebluscht, het
berouwt God, Hij laat er van af; hij laat zich
verbidden, Hij behoudt er de zijnen van... tal-
rijk genoeg zijn de uitdrukkingen, die het bestre-
den woord „appease” in Oud en Nieuw Testa-
ment handhaven.

Geen toorn van een vergramd God? Hoe leest
Prof. Obbink dan Rom. 1:18. De toorn Gods wordt
geopenbaard over alle goddeloosheid der men-
schen. Niet toch die godloosheden, maar de godde-
looze menschen zelf zijn het slachtoffer van dien
toorn Gods, die ze zichzelf als een schat voor de
toekomst bewaren (2:5) en waaronder ze nu reeds
gestraft gaan (1:29).

De fout is, dat Russell en nu ook Prof. Ob-
bink tusschen Gods liefde en Zijn rechtvaardig-
heid een dualisme stellen. Luther heeft het beter
geweten toen hij inzag, dat de Goddelijke liefde
ook werkzaam is in de stormen van den Godde-
lijken toorn.

Maar aan de voeten van Prof. Obbink zittende,
zou ik durven vragen: „Wanneer God alle men-
schen op de manier liefheeft zoals u die stelt,
een gevangenisboef evenveel als een orthodoxe
ouderling, en hij ze beide redden wil van het ver-
derf, waarom is dat verderf er dan?”

Want liefde die nooit toornig tegen de menschen,
maar ze op den duur toch in het verderf stort, is
toch wel een wonderlijke liefde.

Maar wanneer ik het Nieuwe Testament lees,
dan zie ik hoe Christus voor de straf Gods waar-
schuwt, o.a. in Matth. 23:33: Gij slangen, gij adde-
rengebroedsels! Hoe zoudt gij de helsche verdoe-
menis ontvliden?

Zijn liefde is met Zijn rechtvaardigheid niet in
strijd. God die ons in liefde onze schuld vergeeft,
is die rechtvaardige God, die absoluut en onver-
bidde tegenover de zonde staat. Hij kan ze
niet laten passeeren, verwaarloost ze niet, ver-
goelijk ze niet. Dat wil alles zeggen: Hij toorn
er over! Rechtvaardigheid en liefde van elkaar
te willen scheiden in de overgave van Christus
om van het verderf te verlossen (laat men toch
Joh. 3:16 niet alleen met de eerste acht woorden
lezen!); niet tegelijkertijd rechtvaardigheid en
liefde in God te zien maakt de noodzakelijkheid
van Christus' dood en de verlossende beteekenis
van Zijn kruis te schande. Nog één woord heeft
Prof. Obbink voor verzoening helaas vergeten:
De apolutrosis, waarheen Jezus zelf gewezen
heeft in Marcus 10:45: Hij heeft zijn ziel gegeven
tot een rantsoen!

En wat eindelijk betreft de bewering van Rus-
sell: God bemint heiligen en zondaars evenzeer,
of die van Prof. Obbink: Hij heeft een gevangenis-
boef even lief als een orthodoxe ouderling... ik
wil de tegenstelling zuiverder stellen: Neen, het
is niet waar, dat God gelijkelijk liefheeft den god-
vruchtigen en den goddelooze. De liefde die God tot
Israël als volk had, sloot niet in, dat alle Isra-
ëlieten hoofd voor hoofd door Hem bemind wer-
den: 1 Cor. 10:5 „In het meerendeel van hen
heeft God geen welgevallen gehad”.

Evenmin mag men, met verwaarloozing van een
menigte andere Schriftuitspraken, uit Joh. 3:16
concludeeren tot een liefde, die reeds-gerechten en
niet-gerechten op hetzelfde niveau plaatst. „In allen
volke is Hem, die geen aannemer des persoons is,
aangenaam een ieder, die Hem vreest en ge-
rechtigheid werkt”. (Hand. 10:35) en Rom. 8:8
„Die in het vleesch zijn, kunnen Gode niet be-
hagen. Doch gijlieden zijt niet in het vleesch!”

Bij Dr Obbinks bewering, dat de voorstelling
van God als een toornig God, wiens toorn afge-
keerd moet worden, „volstrekt kettelsch en hei-
densch” is, moet ik daarom mijn werkelijke ver-
wondering uiten, hoe hij niet met alle kracht die
in hem is, te velde trekt, tegen al die Gerefor-
meerde en Hervormde en ik weet niet welke
andere dominees nog meer, die nog steeds voort-
gaan bij hun Avondmaal het „heidensch en ket-
tersch” formulier te lezen, dat reeds op de eerste
bladzij zegt: „Een ieder bedenke zijn zonde en
vervloeking... aangezien de toorn Gods tegen de
zonde zóó groot is, dat Hij die (eer Hij ze onge-
straft liet blijven) aan Zijn lieven Zoon Jezus
Christus met den bitteren en smadelijken dood
des kruises gestraft heeft”.

Wat nu tenslotte mijn weinige Schriftkennis
betreft, over welker geringheid Prof. O. zich ver-
baast, hoe veel groter zal zijn verbazing nog wor-
den, wanneer hij bij de verzoening in Rom. 5:10
nog in de in 1933 verschenen commentaar van
Prof. Greijdanus over de katalagè, de ver-
zoening der vijanden beschreven vindt:

„Echtros drukt nog scherper uit het tegenover-
elkander staan van God en zondaar als vijanden”.
En hij kiest beslist evenals Weiss, Sand-
Headlam, Denney, Lietzmann, Godel,
voor den passieven zin van dit woord, n.l.
voorwerpen Zijner vijandschap. „Zijn toorn gaat
tegen hen uit, en Hij straft ze als vijanden.” En
de katalagè in Rom. 5:10 beteekent volgens ge-

noemden professor: „dat God zijnen toorn tegen
ons heeft afgelegd, doordat Hij onze zondenschuld
te niet deed en de straf wegnam”.

Zaandam.

VAN DIJK.

Bijbelstof en Belletristie.

IV.

I. De kritische vraag van enkele theologen
bij het verschijnen van „De Sjoenemietische”:
„Is de Bijbelsche roman voor den Christen
aanvaardbaar?” — is geen kwestie van ja of
neen, maar van meer of minder, van hoe.
Raad zoeken in het verleden.

II. Gregorius van Nazianzus ziet er geen
bezwaar in, in zijn drama „Christos paschoon”
den Christus van het kruis dingen te doen
spreken buiten de Openbaring om.

III. Gregorius van Nazianzus, Beza en
Milton zien er geen bezwaar in, het allerhe-
ligste uit de Openbaringsgeschiedenis als stof
voor kunstwerken te gebruiken en die stof
uit te breiden zelfs tot in het spreken Gods
toe. Calvijn, Voetius noch Kuyper brengen
hiertegen bezwaar in.

Over Bilderdijs „Ondergang der eerste wereld”
wil ik kort zijn. Nooit is, voorzover mij bekend,
tegen dit epos uit een oogpunt van Christelijke
ethiek bezwaar gemaakt.

Wel heeft Da Costa de mogelijkheid geopperd,
dat Bilderdijs zelf bezwaar heeft gehad krachtens
het verband, dat zou kunnen bestaan tusschen de
verzen uit den proloog, waarin hij Christus toe-
roept:

Verlosser, zie, zie neer op dit vermetel pogen!
Bevestig 't, is 't iets meer dan dichterlijke
logen,
Maar stijgt het stouter, dan eens Christens
godsvrucht past,
Verstoort het uit genade en leg mijn waanzin
vast.

en het feit, dat het dichtstuk niet is voleindigd.
Maar van dat feit is een meer afdoende andere
verklaring voorhanden. Toen Bilderdijs in 1809
met het stuk bezig was, werd plotseling de in-
lijving van ons land bij Frankrijk door Napoleon
doorgezet. Bilderdijs werd uit de sfeer van zijn
dichtwerk weggerukt door ingetrokken pensioen,
vervolgende schuldeisers, broedsgebrek, en een
aan wanhoop grenzenden toestand met vrouw en
kroost.

Tegen Da Costa's mogelijkerwijs geopperde ver-
klaring getuigt, dat Bilderdijs in 1820 het onvol-
tooid werk toch uitgaf, het in Leiden in den
familiekring nog wel voorlas, en Bilderdijs tot
onverschilligheid kon berusten in dergelijke wen-
dingen. Bovendien beweerde hij, „dat er bij ons
volk geen smaak was voor een heldendicht”.

In zijn voorrede voor de uitgave van 1820 zegt
Bilderdijs dan ook niets van consciëntiebezwaren
of gevoelsoverwegingen. Wel beroept hij zich met
lange citaten op het boek Henoch en rechtvaardigt
de dichterlijke verbeelding naast de openba-
ringsgegevens. Zoo neemt hij aan, dat het geslacht
der Reuzen in Genesis 6:4 ontsproten is uit men-
schen, onsterfelijk, doch van een verhevener aard,
Engelen nabij komende en der Engelen speelge-
nooten, met één woord uit Paradijsmensen, wier
betrekking tot het vervallen nageslacht van den
gemeenen vader Adam ongelijkbaar nader is dan
de telgen van engelen en dochteren der menschen.
Dit in afwijking weer van het boek Henoch, waar-
in dat Reuzenvolk werd voorgesteld als gesproten
uit de vermenging der het Paradijs bewakende
engelen met de dochteren van de menschen der
aarde.

In Bilderdijs epos dus geen invoeren van God-
delijke Personen buiten de gegevens der Schrift
om, maar afwijking van haar gegevens op een
zeer gewichtig punt. Het recht daartoe verdedigt
hij welsprekend op deze wijze:

„Waar dichterlijke warmte het hart overmeestert,
schept het zich in de ontstoken verbeelding
een wereld en wie betwist het ons? Hij die deez'
wereld wil intreden, voor dien moet het toover-
tooneel, dat de poëzie hem ontsluit, even zoolang
voor volstreckte waarheid verstreken, als zij hem
op haar vleugelen draagt, in haar wolken om-
voert, en tot hooger licht door laat blikken, waar-
van elke toescherming, hoe onvolkomen ook en
zelfs hoe bedriegelijk, ons aan een hooger aanleg
en hoogere bestemming herinnert, dan deze onze
aardsche vervallen toestand met duidelijkheid toe-
laat te beseffen”, en verder of anders dan in een
soort van hemelsche dronkenschap en bedwel-
ming te genieten”.

Samenvattende kunnen we nu zeggen: uit de
historie blijkt theoretisch noch praktisch, dat de
meest getrouwe liefde voor orthodoxie en traditie
bezwaar heeft gemaakt tegen de kunst, die met
heiligen eerbied voor de Godsopenbaring bezielde,

*) Een gedachte, die Dr Kuyper tot één der grondslagen
van zijn aesthetiek heeft gemaakt.